

I. WPROWADZENIE

Wstęp

Niniejsze „Wprowadzenie” ma na celu zapoznać użytkowników „Strategii...” z ogólnym charakterem omawianego rejonu, dając podstawy do zrozumienia kontekstu wypracowanych do realizacji zadań dla gminy - co ostatecznie jest celem niniejszego opracowania.

„Wprowadzenie” stanowi wyciąg informacji opracowanych w dokumencie - poprzedzającym niniejszy - jakim była „Strategia rozwoju Gminy Skrwilno -1 etap - DIAGNOZA”.

Całe zadanie opracowywania strategii dla Gminy Skrwilno (niniejsze opracowanie jest integralną jego częścią składową) podzielono na trzy etapy:

- I etap** - zebranie materiałów statystycznych i opracowanie diagnozy dla całego rejonu, co stało się punktem wyjściowym dla dalszych prac nad opracowaniem strategii.
- II etap** - dwudniowa sesja warsztatowa dotyczące omawianego obszaru, zakończona *Raportem z warsztatów*”.
- III etap** - opracowanie w oparciu o *Raport z warsztatów*” „Strategii rozwoju Gminy Skrwilno ”.

1. Stan obecny gminy

Gmina Skrwilno położona jest we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie rypińskim. Ogólna jej powierzchnia wynosi 12 435 ha, w tym 8075 ha (64,9%) zajmują użytki rolne. Lasy i grunty leśne występują na 3052 ha, tj. 24,5%. Podstawową funkcją gminy jest produkcja rolna, ale ważną sferę działalności stanowi także gospodarka leśna.

W końcu 1997 r. według informacji Urzędu Statystycznego we Włocławku zamieszkiwało ją 6339 mieszkańców natomiast w grudniu 1998 roku według danych Biura Ewidencji Ludności Urzędu Gminy jej mieszkańcami było 6688 osób. Różnica pomiędzy tymi wielkościami jest trudna do wytłumaczenia, gdyż źródła informacji wydają się być wiarygodne.

W 1998 r. gmina Skrwilno dzieliła się na 19 sołectw obejmujących łącznie 25 miejscowości. Średnia wielkość sołectwa w gminie przekraczała 350 osób (330 osób, jeżeli przyjąć stan ludności gminy według statystyki państwowej). Najliczniej zasiedlone były: ośrodek centralny gminy Skrwilno - 1706 mieszkańców, Okalewo - 933 i Skudzawy - 560. Pozostałe sołectwa były nieduże, liczyły przeciętnie około 200 mieszkańców.

Gmina Skrwilno graniczy z gminami: Rypin i Rogowo (powiat rypiński), Świedziebnia (powiat brodnicki), Lubowidz i Lutocin (powiat żuromiński - województwo mazowieckie) i Szczutowo (powiat sierpecki - również województwo mazowieckie).

1.1. Ogólna charakterystyka obszaru

Obszar gminy Skrwilno niemal że w całości leży w obrębie jednostki fizyczno-geograficznej zwanej Równiną Urszulewską będącej jedną równin mazowieckich. Pod względem hydrograficznym przeważająca część obszaru gminy leży w dorzeczu rzeki Skrwy - prawo bocznego dopływu Wisły, jedynie wschodni fragment gminy w rejonie wsi Skudzawy leży w zlewni Rypienicy - lewobocznego dopływu Drwęcy.

Na powierzchni równiny występują w większości piaski i żwiry akumulowane przez polodowcowe wody roztopowe. Równinę urozmaicają współczesne doliny niewielkich cieków, nieliczne jeziora i zagłębienia wytopiskowe. Na piaszczysto-żwirowym podłożu wykształciły się głównie gleby bielicoziemne, odznaczające się niską wartością użytkową. Na obszarze gminy zdecydowanie przeważają gleby VI klasy bonitacyjnej (łącznie 49,2% powierzchni gruntów ornych) oraz V klasy (27,1%). Bardzo niski jest udział gruntów wyższych klas bonitacyjnych, tj. IVa i IVb (łącznie 16,2% powierzchni gruntów ornych), a w szczególności IIIa i IIIb (łącznie 2,7%). Jakość gleb determinuje typy rolniczych kompleksów produkcyjnych gminy, wśród których kompleks żytni bardzo słaby występuje na 51,3% powierzchni gruntów ornych a kompleks żytni słaby na 15,7%. Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wg IUNiG Puławy (1989) obliczony na 46,2 punktów, stawia gminę Skrwilno, obok gminy Rogowo, na jednym z ostatnich miejsc w województwie kujawsko-pomorskim. Niska przydatność gleb pozwala na uprawę żyta i łubinu, a na lepiej uwilgotnionych - saradeli i ziemniaków. Duży odsetek trwałych użytków zielonych pozwala na rozwój hodowli bydła i trzody chlewnej. Zasoby glebowe nie stanowią bariery dla rozwoju przestrzennego gminy, w tym realizacji zamierzeń inwestycyjnych i procesów urbanizacyjnych.

Lasy na terenie gminy Skrwilno zajmują powierzchnię 3052 ha, co stanowi 24,5% powierzchni ogólnej gminy. Największe kompleksy leśne znajdują się we wschodniej jej części, w rejonie wsi Skrwilno, Okalewo i Zofiewo. Większość lasów to lasy państwowe będące w zarządzie Nadleśnictwa Skrwilno. Przeważają drzewostany sosnowe młodszych klas wiekowych z domieszkami gatunków liściastych wykształcone na siedliskach boru świeżego, boru mieszanego świeżego i boru suchego, a w

obniżeniach terenowych również olsu. Część lasów w rejonie Skrwilna i Okolewa uzyskała status lasów ochronnych (wodochronne), jednak zdecydowana większość lasów to lasy gospodarcze.

Obszar gminy Skrwilno nie jest zasobny w wody powierzchniowe. Pod względem hydrograficznym obszar gminy stanowi teren źródłowy rzeki Skrwy. Na obszarze gminy znajduje się tylko jedno duże jezioro, tj. jezioro Skrwilno. Jego powierzchnia - 71,9 ha, nieustannie zmniejsza się w wyniku obniżania poziomu lustra wody w jeziorze i zaawansowanych procesów eutrofizacji. Maksymalna głębokość jeziora sięga tylko 1,6 m, a średnia 0,5 m. Ponadto do obszaru gminy przylega północno-zachodni brzeg jeziora Urszulewskiego predysponowany do rozwoju ekstensywnych form budownictwa turystycznego. Na terenie gminy znajdują się liczne niewielkie „oczka wodne” wypełniające dna zagłębień bezodpływowych oraz mokradła i podmokłości podlegające ochronie przed osuszaniem ze względu na znaczenie dla retencji wód.

Na obszarze gminy Skrwilno brak większych złóż surowców naturalnych. W rejonie wsi Skudzawy występują niewielkie złoża piasków i żwirów pochodzenia lodowcowego możliwe do wykorzystania na cele lokalne. Natomiast złoża torfu udokumentowane w rejonie wsi Okalewo, Skudzawy Nowe i w dolinie rzeki Skrwy cechują się średnią jakością surowca, co ogranicza ich eksploatację na skalę przemysłową. Torfy nie powinny być eksploatowane również ze względu na potrzebę ochrony środowiska przyrodniczego - stabilizują reżim hydrologiczny wód, a obszary ich występowania nadal powinny zostać użytkowane rolniczo.

1.2. Tereny i obiekty podlegające prawnej ochronie przyrody i krajobrazu

We wschodniej części gminy w kompleksie leśnym na wschód od miejscowości Okalewo znajduje się rezerwat przyrody „Okalewo” - 5,76 ha. Głównym przedmiotem ochrony w rezerwacie jest wyspowa, naturalne stanowisko świerka pospolitego, który jest podstawowym składnikiem drzewostanu wilgotnego boru mieszanego.

Południowo-wschodnia część gminy Skrwilno - 5178 ha (41,6% ogólnej powierzchni) - objęta jest ochroną jako obszar chronionego krajobrazu „Źródła Skrwy”. Obejmuje on fragment kompleksu leśnego w obrębie Równiny Urszulewskiej. Celem ochrony są w nim walory krajobrazowe otoczenia jez. Urszulewskiego i przyległego kompleksu leśnego oraz ochrona obszaru źródłowego rzeki Skrwy.

Na obszarze gminy znajdują się 2 uznane pomniki przyrody (obecnie niestety nie podlegają ochronie prawnej).

Walory przyrodnicze i krajobrazowe północno-wschodniej części gminy Skrwilno predysponują ten teren do włączenia w granice Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego, który od północy graniczy z obszarem gminy Skrwilno. Zapewni to ochronę całego rozległego kompleksu leśnego na terenie Równiny Urszulewskiej oraz zabezpieczy potrzebę ochrony obszaru źródłowego rzeki Skrwy.

1.3. Stan i charakterystyka zaludnienia

W 1970 r. w granicach obecnej gminy zamieszkiwało 6658 mieszkańców. W okresie minionych 28 lat liczba ludności rozpatrywanego obszaru nie zmieniła się i w końcu 1998 r. była o 30 osób liczniejsza jeżeli stan początkowy porównać ze stanem obecnym podawanym przez Urząd Gminy. W świetle statystyki państwowej, po 1988 r. gmina wyludniała się a jej zaludnienie zmniejszyło się o 3,6% względem roku 1988. Podobny kierunek zmian zaludnienia - stagnacja z tendencją spadku - występował w pozostałych gminach powiatu

W okresie 1970 - 1988 cztery sołectwa wyraźnie zwiększyły początkowe zaludnienie: Budziska o 25,4%, Skrwilno o 28,6%, Ruda o 8,5% i Skudzawy o 6,4%. w dwunastu sołectwach zaznaczył się spadek ludności, największy w sołectwach Szustek, Rak, Szczawno i Zambrzyca. W latach 1989-1998 tendencja wzrostowa wystąpiła w siedmiu sołectwach, m.in. Ruda zwiększyła zaludnienie o 24% a Skrwilno o 10% stanu z końca roku 1988. W całym okresie 1970-1998 wzrost zaludnienia dokonywał się w sołectwach: Budziska, Ruda, Skrwilno i Skudzawy.

W końcu 1998 r. liczba kobiet w gminie była podobną liczbę mężczyzn. W ujęciu wskaźnika feminizacji było to 102 a ostatnio 101 kobiet do 100 mężczyzn.

Według danych na koniec 1997 r., wskaźnik feminizacji dla ludności gminy w wieku rozrodczym 20 - 39 lat, wynosił 86 kobiet do 100 mężczyzn i od 1988 r. wykazywał tendencję wzrostową. Świadczy to o pożądanym wyrównywaniu się proporcji płci ludności, w tym ważnym dla jej demograficznego rozwoju przedziale wiekowym.

Granicą wieku rozdzielającą mieszkańców gminy na połowy młodszą i starszą jest obecnie wiek 33 lata. Ludność gminy jest generalnie młoda a utrzymywanie się wyżowych urodzeń młodość tej społeczności podtrzymuje. W 1988 r. 48,17% mieszkańców gminy nie przekraczało 29 roku życia, także w 1998 r. 46,06% jej mieszkańców nie przekraczało tej granicy wieku.

Dynamika naturalnych (biologicznych) zmian stanu ludności w gminie, czyli zmian wywołanych relacją urodzeń do zgonów, była ostatnio stosunkowo mało zmienną. Po wyraźnym spadku stopy urodzeń z wielkości ponad 20 urodzeń na 1000 mieszkańców w latach osiemdziesiątych, utrzymuje się ona ostatnio na wysokim poziomie około 15 urodzeń na 1000 mieszkańców. Umieralność w gminie, w okresie 1988 -1997, kształtowała się średnio na poziomie 10-11 zgonów na 1000 mieszkańców, stąd przyrost naturalny średni za wymieniony okres w wielkości około 5 - 6 ‰.

Wskaźnik dynamiki demograficznej dla całej gminy, dla okresu 1994 -1997, wynosił około 1,5 co sygnalizuje występowanie reprodukcji naturalnej nieznacznie rozszerzonej (statystycznie każde trzy osoby zmarłe w danym roku „zastępują” dwie osoby urodzone w tym roku).

W odniesieniu do ogółu ludności gminy Skrwilno, najbardziej prawdopodobną w najbliższych latach będzie tendencja „stagnacji” stanu zaludnienia, tj. jego utrzymywanie się w granicach 6600-6800 osób, jeżeli uznać dane Ewidencji Ludności Urzędu Gminy lub 6200 - 6400 osób, jeżeli uznawać wiarygodność danych Urzędu Statystycznego. Jakkolwiek wiek dojrzałości biologicznej (społecznej i produkcyjnej) będą osiągać liczne roczniki ostatniego wyżu demograficznego, nie zakłada się wyższej aniżeli obecnie rozrodczości. Wydaje się, że już dziś pozostaje ona pod silnym, hamującym ją wpływem czynników społeczno-ekonomicznych.

1.4. Aktywność gospodarcza ludności

W 1997 r., w rejestrze podmiotów gospodarczych REGON było 229 podmiotów, w tym 90% zakładów osób fizycznych i spółek cywilnych. Zdecydowana większość spośród nich reprezentowała sektor prywatny (95,2%). W strukturze dominowały jednostki sekcji handlu i napraw (48,9%), następnie budownictwo (12,2%), rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo (10,5%) oraz działalność produkcyjna (9,6%).

Do największych pracodawców w gminie należeli: Nadleśnictwo Skrwilno, firma odzieżowa, piekarnia, zakład przetwórstwa mięsnego, mieszalnia pasz, firma handlowa - wszystkie w Skrwilnie, gorzelnia w Okalewie oraz zakłady wykonujące usługi tartaczne w Skrwilnie, Okalewie i Urszulewie.

Liczba pracujących w gospodarce w 1997 roku (poza rolnictwem indywidualnym) wyniosła 448 osób. Największa liczba zatrudnionych występowała w sferze budżetowej - edukacji, opiece zdrowotnej. W indywidualnych gospodarstwach rolnych pracowało ok. 1900 osób.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego w 1996 roku w gminie było 1080 gospodarstw indywidualnych, w tym 157 działek rolnych (do 1 ha). Średnia powierzchnia gospodarstwa indywidualnego wyniosła 9,8 ha. Większość gospodarstw zajmowała obszar od 5 do 20 ha. Zajmowały one 82,9% powierzchni użytków rolnych w gminie. Większość rolników zajmowała się produkcją mieszaną (46,1%), jednak blisko 38% za główny kierunek produkcji podawało hodowlę zwierząt. Większość gospodarstw rolnych produkowała głównie na sprzedaż (75,5%). Jednakże ok. 22% gospodarstw produkowało głównie na potrzeby własne, a 2,1% wyłącznie na własne potrzeby. Stosunkowo mały był odsetek (52,3%) gospodarstw typowo rolniczych. Charakterystycznym dla gminy był wysoki udział emerytów i rencistów - 17,6% wśród użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych, a także gospodarstw, w których właściciel ma inne źródła zarobkowania. Zaledwie 43% gospodarstw w gminie ogół dochodów uzyskiwało z działalności rolniczej.

Największym działem zatrudnienia było oczywiście rolnictwo. W 1988 r. zatrudniało ono 2274 pracowników (w tym 132 w tzw. sektorze uspołecznionym, głównie w spółdzielniach), zaś w 1997 r. około 1900 i głównie w gospodarstwach indywidualnych. Liczba czynnych zawodowo w gospodarce narodowej poza rolnictwem, w 1988 r. według danych NSP, wynosiła 970, natomiast obecnie można ich szacować na około 650 osób.

Wielkość nadmiernej podaży rąk do pracy w gminie ilustruje grupa bezrobotnych. Jeszcze w końcu 1997 r. liczyła ona 551 osób, które stanowiły 15,9% ogółu ludności w wieku produkcyjnym w gminie. Obecnie grupa zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy jest jeszcze liczniejsza i obejmuje około 650 osób. W okresie ostatnich czterech lat stan tej grupy zawsze przewyższał liczbę 500 osób.

Zbiorowość bezrobotnych w gminie Skrwilno, podobnie jak w innych gminach, składała się generalnie z osób młodych, 63,5% ich ogólnej liczby w końcu 1998 r. nie przekroczyło 34 roku życia, a także słabo wykształconych 81,1% posiadało wówczas wykształcenie zaledwie podstawowe i zasadnicze-zawodowe a 30,1% nigdy nie pracowało (bez stażu pracy). W końcu 1998 r. prawie połowa bezrobotnych, dokładnie 47,9%, pozostawała bez pracy ponad 12 miesięcy i dłużej. Zaledwie 8,4% ówczesnych bezrobotnych miało prawo do zasiłku z Funduszu Pracy, a konkretnie 10 osób uprawnienia do zasiłku przedemerytalnego.

1.5. Sytuacja ekonomiczna ludności gminy

W gminie Skrwilno, w 1996 r. było 1078 gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa, działki rolnej, w których zamieszkiwało łącznie 4052 osoby tj. 62,5% ogółu mieszkańców gminy. Z liczby tej; 699 (64,8%) gospodarstw domowych utrzymywało się głównie lub wyłącznie z pracy w swoim gospodarstwie rolnym, 169 (15,7%) gospodarstwa domowe utrzymywały się głównie lub wyłącznie z pracy poza swoim gospodarstwem rolnym, w tym 43 gospodarstwa z pracy na własny rachunek, 210 (19,4%) posiadało niezarobkowe źródła utrzymania.

W odniesieniu do ludności w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, 1048 osób (48 % osób w wieku 15 lat i starszych w tych gospodarstwach) utrzymywały się z pracy w swoim gospodarstwie rolnym), 351 osób (11,9%) z pracy poza swoim gospodarstwem, 878 osób (29,7%) miało niezarobkowe źródła utrzymania, w tym 381 osób emerytury, natomiast 300 osób (10,1% osób w wieku 15 lat i starszych) było na utrzymaniu.

Charakterystycznym wyznacznikiem położenia ekonomicznego mieszkańców gminy jest skala pomocy społecznej im świadczonej. W 1995 r. pomoc tę, co najmniej jednorazowo otrzymały 293 gospodarstwa domowe (rodziny), w 1996 r. 334, w 1997 r. 327 i w 1998 r. 445 gospodarstw domowych. Łącznie z pomocy udzielanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej korzystało

każdego roku ponad 1000 mieszkańców (w 1998 r. 1684 osoby tj. ok. 25% ogółu ludności gminy. Powody trudności życiowych będące podstawą wnioskowania o pomoc, typy gospodarstw domowych o nią wnioskujących świadczą że stan obecny może utrzymywać się w latach następnych. W społeczności gminnej zaistniała grupa osób, która jest wręcz skazana na solidarną pomoc ze strony pozostałej części gminnej społeczności.

1.6. Sytuacja mieszkaniowa

Zasoby mieszkaniowe gminy wyrażają się liczbą około 1620 mieszkań (1998). Zabudowa mieszkaniowa gminy tylko w 18% pochodzi z przed 1945 r. Metrykę nie starszą jak lat 30 ma ponad 40% zabudowy mieszkaniowej. Zdecydowana większość zabudowy mieszkaniowej w gminie jest własnością prywatną - 89%. Zasoby komunalne, podlegające gminnemu zarządowi, to 15 budynków z 51 mieszkańami, 120 izbami o przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania 47 m². Wyposażenie mieszkań komunalnych jest standardowe a stan techniczny jest ogólnie dobry lub dostateczny.

Ruch budowlany mieszkaniowy w gminie jest niewielki i realizowany jest wyłącznie przez inwestorów prywatnych (indywidualnych). W 1994 r. oddano do użytku 11 mieszkań, w 1995 - 8, w 1996-6 i w 1997 -6 mieszkań.

1.7. Stan podstawowych usług społecznych

Opiekę zdrowotną w gminie na poziomie podstawowym pełniły dwie placówki, gminny ośrodek zdrowia w Skrwilnie i wiejski w Okalewie, z poradniami: ogólną dla dzieci, dla kobiet i stomatologiczną. W 1997 roku w gminie pracowało 2 lekarzy, stomatolog i 6 pielęgniarek. Usługi specjalistyczne, ambulatoryjne i stacjonarne zapewniają mieszkańcom gminy przychodnie specjalistyczne i Szpitale w Rypinie bądź we Włocławku.

Zadania edukacyjne w gminie, wyłącznie na poziomie podstawowym, wykonywały cztery szkoły podstawowe. Duża, w pełni zorganizowana, dwudziesto oddziałowa szkoła w Skrwilnie, dla dzieci z tej miejscowości a także dzieci dowożonych z Czarni, Szczawna, Otoczni, Raka i Szustka-Szucia. Mniejsze placówki znajdowały się w Okalewie (także dla dzieci dowożonych z Kotowa, Zofiewa i Szustka), Skudzawach i Przywitowie. W roku szkolnym 1997/1998 nauczanych było 883 uczniów, których uczyło i wychowywało 63 nauczycieli. W tym roku szkolnym ukończyło gminne szkoły podstawowe 112 absolwentów.

Potrzeby w zakresie edukacji na poziomie ponadpodstawowym zapewniają młodzieży szkoły w pobliskim Rypinie bądź Sierpcu

Podstawową formą usługi z zakresu upowszechniania kultury są w gminie biblioteki, Gminna Biblioteka Publiczna w Skrwilnie i dwie jej filie w Okalewie i Skudzawach.

Zagospodarowanie dla sportu stanowią w gminie obiekty sportowe przy szkołach, którymi są boiska szkolne i sale gimnastyczne (poza Okalewem) oraz gminne boisko sportowe z bieżnią w Skrwilnie. Zagospodarowanie służące wypoczynkowi to ogólnodostępne kąpielisko nad Jez. Urszulewskim, oraz prywatna zabudowa letniskowa nad tym jeziorem w liczbie około 100 obiektów.

1.8. Infrastruktura techniczna i drogi

Gmina jest sukcesywnie zagospodarowywana w zakresie zaopatrzenia w wodę. Obecnie gminny wodociąg obsługuje 10 sołectw, przyłączonych do sieci w końcu 1998 r. było 664 budynki i 805 mieszkań (około 50%). Obecna długość czynnej sieci rozdzielczej wynosi 73,2 km. Woda czerpana jest z dwóch ujęć, w Skrwilnie (36 m³/h, awaryjne 28 m³/h) i Okalewie. Sieć kanalizacyjna w gminie jest szczątkowa, obsługuje zaledwie 5 budynków (90 mieszkań), którą odprowadza się ścieki do niewielkiej oczyszczalni zakładowej w Skrwilnie (nadleśnictwo).

Gospodarka odpadami na terenie gminy jest uregulowana w oparciu o komunalne składowisko odpadów w Szczawnie, gdzie zgromadzono dotychczas blisko 1200 ton odpadów (2800 m³).

Na terenie gminy Skrwilno operatorem sieci telefonicznej jest Telekomunikacja Polska S.A. Wyposażenie mieszkańców gminy w telefony było do 1998 roku dalece niewystarczające. Na 1000 osób przypadało zaledwie 39 telefonów. Gmina dysponuje urządzeniami bardzo starej techniki i w najbliższym czasie zamierzona jest ich wymiana, co umożliwi podłączenie większej liczby abonentów.

Położenie komunikacyjne należy do umiarkowanie atrakcyjnych. Przez teren gminy przebiegają dwie trasy łączące analizowany obszar z drogami o znaczeniu strategicznym - droga nr 563 Rypin - Mława, wchodząca w drogę Gdańsk-Warszawa oraz nr 560 Rypin - Sierpc, wchodząca w drogę Toruń - Warszawa. Łączna długość dróg gminnych wynosiła 100 km, z tego 8% miało nawierzchnię twardą. Gęstość dróg nie odbiegała od średniej w byłym województwie wrocławskim (84,6 km/100 km²) i w 1997 roku wynosiła 80,4 km.

Sieć drogową na terenie gminy stanowiły: 8,6 km dróg wojewódzkich, 38 km dróg powiatowych i 102,3 km dróg gminnych. Drogi wojewódzkie i powiatowe (za wyjątkiem odcinka 6 km) posiadały nawierzchnię twardą, ulepszoną. Drogi gminne to w większości drogi gruntowe lub ulepszone żużlem. Stan dróg w gminie nie odbiega od średniej w powiecie i jest generalnie niezadowolający.